

ILMIY-AMALIY RESPUBLIKA
KONFERENSIYASI

UCHINCHI RENESSANSDA ILMIY-AMALIY TADQIQOTLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

KONFERENSIYA YO‘NALISHLARI

1. Ijtimoiy-gumanitar
2. Aniq va tabiiy fanlar
3. Tibbiyot fanlari

2023-yil, 30-yanvar

Uzbekistan

www.re-search.uz

**“Uchinchi Renessansda ilmiy-amaliy
tadqiqotlarning dolzarb muammolari” mavzusidagi
Respublika ilmiy-amaliy onlayn konferensiyasi**

MATERIALLARI

(2023-yil 30-yanvar)

*Ushbu to'plam Ziyosiy ilmiy markaz tahririyati Kengashining 2023-yil
31-yanvardagi qarori bilan elektron nashrga tavsiya etilgan.*

001(082)

U 90

Uchinchi Renessansda ilmiy-amaliy tadqiqotlarning dolzarb muammolari” respublika konferensiyasi. [Matn]: to‘plam // mualliflar jamoasi.- Xorazm: Ziyo scientific center, 2023. -101 b.

UO‘K 001(082)

KBK 72ya43

To‘plam ilm-fan sohasida faoliyat ko‘rsatayotgan, ilmiy tadqiqotlar olib borayotgan yosh olimlar, tayanch doktorantlar, mutaxassislar, mustaqil izlanuvchi va magistrlar, talabalar va yosh o‘qituvchilar uchun mo‘ljallangan bo‘lib, fan sohasining barcha tarmoqlarini qamrab oladi.

Mas’ul muharir:

DSc. S.M.Matkarimova

Tahrir hay’ati:

DSc. D.Urazboyeva

Dots. O.Shixov

PhD. H.Matyakubov

PhD. Y.Karimov

PhD. F.Tajiyeva

PhD. Z.Adilov

© Ziyo scientific center, 2023.

© “Uchinchi Renessansda ilmiy-amaliy tadqiqotlarning dolzarb muammolari” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy onlayn konferensiyasi.

HOFIZ XORAZMIY DEVONDAGI ASOSIY VA IKKINCHI DARAJALI OBRAZLAR.**Sh.Y.Kurbanova****Urganch davlat universiteti 212-“Adabiyotshunoslik” mutaxassisligi****2-bosqich magistranti**

Annotatsiya: Ushbu maqolada Hofiz Xorazmiy devonidagi turli obrazlar haqida fikr yuritiladi.

Kalit soʻzlar: Hofiz Xorazmiy, devon, obraz, asosiy va ikkinchi darajali obrazlar, ishq, muhabbat, oshiq va maʼshuqa obrazlari.

XIV-XV asrlarda yashab, oʻzbek tilida ijod qilgan Hofiz Xorazmiy Markaziy Osiyo hududida qayta porlagan Ikkinchi Uygʻonish, yaʼni Ikkinchi Renessans davri oʻzbek adabiyoti taraqqiyotiga katta hissa qoʻshgan deya olamiz. Ayni chogʻda u oʻzbek xalq ogʻzaki ijodi, boy mumtoz adabiyotimizning barhayot ildizlaridan bahramand boʻlib, anʼanalarga qatʼiy amal qilgan holda zamonga mos yangiliklar ham kashf eta oldi. Buni biz devondagi asosiy va ikkinchi darajali obrazlar misolida ham koʻrishimiz mumkin, zotan devon koʻp qirrali tushunchalari orqali sadoqat, ishq, muhabbat, oshiqlikning inson uchun naqadar zarur ekanligi taʼkidlagan zamonasining mukammal devonlaridan biri edi. Inson hayotga kelar ekan yagona bir maqsad sari harakatlanadi yaʼni, yashash uchun kurashga kiradi, bu kurashda kimdir aqliy kuchi bilan, kimdir ishqiy (koʻngil) kuchi bilan hayot sahnasida obraz oladi. Devonda qalamga olingan qaysi bir obrazga nazar solmang, obrazlar shu darajada goʻzal tasvirlanadiki, hattoki oddiy bir oʻquvchining oʻzi ham uning kim ekanligini anglaydi. Bu esa uning naqadar bir mukammal tariflanganligini anglatadi va diqqatingizni oʻziga rom qilmay qolmaydi. Zero, asosiy oshiq va maʼshuq obrazlari badiiy uslub vositasida vujudga kelib, ularning ruhiy-manaviy olamiga taʼsir etadi. Shuning uchun devonda oshiq va maʼshuq obrazlari jamiyatdagi muayyan tabaqa, toifa, soha vakillariga moʻljallanmay, ommaviylik kasb etadi va ishq, muhabbat, oshiqlik tushunchalarini jonlantiradi.

Oshiqu hayron koʻrunur ushbu dam joni bila

Jumla arbobi maoniy suvrati zebosina.

Qoshi yosin koʻrgali yosin oʻqurmen doimo,

Chun qurulmishdur oʻshul bu xasta oshiq boshina.¹

Doʻstona munosabatlar xalqlar ogʻzaki ijodida kishilarning orzu intilishlarini oʻzida ifodalagan, ularga ruhan tetiklik bagʻishlab, qahramonlik koʻrsatishga undagan. Xorazm mifologiyasida ham afsonaviy qahramonlarining bir qismi doʻstlikni targʻib qilgan, ezgu doʻstona maslahatlar bergan. Bu jihatdan Hofiz Xorazmiyning insonlarni “doʻst” deya ogohlikka daʼvat etilishi, mardlik, shijoat, yuksak iroda, dushmanga nafrat kabi olijanob insoniy tuygʻularni mujassamlashgan. Albatta bular dilkash doʻst qiyofasi bilan oʻsha davr zamondoshlarini oʻziga maftun qiladi. Bu esa devonning muhim xususiyatidir.

Koʻngil murodi bukim boʻlsa pokboz, ey doʻst,

Vafo yoʻlinda taqi qilsa bir niyoz, ey doʻst.

Niyoz birla nurungni koʻrarga jon oʻynar,

Muhibga hech yarashmas qilursa noz, ey doʻst.²

¹ Hofiz Xorazmiy devon, 1-kitob, T., 1981, 38-bet.

² Hofiz Xorazmiy devon, 1-kitob, T., 1981, 62-bet.

Hofiz Xorazmiy asosiy va ikkinchi darajali obrazlari holat xususiyatlarini oʻzida mujassamlashtirishi bilan bir qatorda, ijtimoiy-siyosiy voqelik, xalqning irfoniy-ilohiy kuzatishlari, falsafiy mushohadasi, dunyoqarashi, urf-odatlarini ham oʻzida badiiy ifoda etiradi. Bu jihatdan Hofiz Xorazmiyning ilohiy va falsafiy obrazlaridan koʻzlagan asosiy maqsadi, oʻzining ilgʻor gʻoyalarini targʻib etishda ulardan foydalanishning mohiyatini toʻgʻri ilgʻaganligini koʻrsatib turadi.

Soqiyo, piri mugʻontokim boʻlubdur pirimiz,
Boda ichmakdin oʻngin yoʻq fikru ham tadbirimiz.
Ketmagay boshdin havoyi boda boʻlsak xok ham,
Chun azalda qildilar boda bila taxmirimiz.
Oʻzligimiz birla bu mayxonagʻa biz kelmaduk,
Kelturubturur qazoyi Haq bila taqdirimiz.
Jon parishonholu Majnun bas oshufta erur,
Turrayi tarorini to ayladi zanjirimiz.
Xoki tiyra erduku jon birla savduk pokni,
Mundin oʻzga bormudur, aytung, bu dam tavfirimiz.
Dori ishq uzra fanoyi haq boʻlub topduq baqo,
Koʻrgil emdi benishonliq ichra doru girimiz.
Yuz tuman ming boʻlsa ham bir koʻrung ahlullohni,
Chun birimizdur yuz ming yuz ming erur ham birimiz.
Aql birla ishqni bilmak erur amri mahol,
Tifli abjadxon erur bu yoʻlda aqli pirimiz.
Hofizo, ravshan bayon ayladik asroringnikim,
Mushafi husnindin erur oyatu tafsirimiz.¹

Hofiz Xorazmiy devonidagi obrazlari orqali insonni komillikka yetaklovchi, ruhini yomon illatlardan forigʻ qiluvchi yuksak fazilatlar xususida fikr yuritiladi. Bu oʻrinda har jihatdan nafsini jilovlagan oshiqlar obrazi alohida ahamiyatga ega. Ular Alloh diydoriga yetishdek ezgu maqsad sari intiladi. U baʼzan sanʼat vositasi sifatida tasavvufga² toʻxtalsada, odatda ishq mavzulariga toʻxtalganligini koʻramiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Hofiz Xorazmiy devon, 1-kitob, T., 1981
2. Sulaymonov H. Oʻzbek shoiri Hofiz Xorazmiy va uning Haydaroboddan topilgan devoni. - T.: Adabiy meros, 1976.
3. D.Quronov Adabiyot nazariyasi asoslari /darslik/. — Toshkent: Innovatsiya Ziyo, 2020.
4. Yusupova D. Aruz vazni qoidolari va mumtoz poetika asoslari. – T.: Taʼlim-Media, 2019.
5. Toparli, Recep 1998, Harezmlî Hâfız'ın Divanı İnceleme – Metin – Tıpkıbasım, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara

¹ Hofiz Xorazmiy devon, 1-kitob, T., 1981, 238-bet.

² Toparli, Recep 1998, Harezmlî Hâfız'ın Divanı İnceleme – Metin – Tıpkıbasım, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara

MUNDARIJA

1.	Yuldash Xandurdiyevich Yuldashev. Xorazm viloyat davlat arxivi: ilm-fan taraqqiyoti va sifatli ta’lim yo’lida hamkorlik.....3
2.	Мирзакулов Акром Гафуржанович. Применение функционального многоборье (кроссфит) в физической подготовке сотрудников органов внутренних дел.....6
3.	Shahnoz Xikmatovna Samiyeva, Rajabboyeva Gulsanam Abdullo qizi. Mehmonxona xodimlari zamonaviy ish kiyimlari va ularga qo’yiladigan talablarining qiyosiy tahlili.....8
4.	Xudayberganov San’at Sanjarovich O‘zbekiston tashqi siyosatida - Markaziy Osiyo.....13
5.	Xolmirzayev Jamshidbek Dilshodjon o‘g‘li, Mo’sayev Ibroximjon Xusanjon o‘g‘li. Hayvonlarni himoyasi muammolari.....16
6.	Mamirjonova Shahnoza Muhammad qizi. Atmosferaning ifloslanish muammolari.....19
7.	Gulnoza Nafasova Baxtiyorovna. Bo’lajak fizika o’qituvchilarining mantiqiy kompetentligini rivojlantirishda sintez operatsiyasini qo’llash.....21
8.	Turdaliyeva Og’iloy. Elektron savdoni rivojlantirishning raqamli iqtisodiyotdagi ahamiyati.....23
9.	Rahimov Abdulqodir Mehridin o‘g‘li. Innovatsion muhitda raqamli iqtisodiyot konsepsiyasi.....25
10.	Abdurakhmanova Farangiz Arslonbekovna. Importance of psychology in organs of internal affairs.....27
11.	Mamatqulova Nilufar Boyzoq qizi. Mutaxassislar yetishtirishda kredit-modul tizimida ta’lim berish asoslari.....29
12.	Jumaniyozova Muhabbat Xo’sinovna, Sapparboyeva Gulnoza. Inshoda yo’l qo’yilagan xatolar va ular ustida ishlash (4-sinf misolida).....32
13.	Jalolov Komiljon Baxromovich, To’xtaboyev Alisher. Sezalpiniya (caesalpinia gillesii wall.) o’simligining bioekologik xususiyatlari va urug’ unuvchanligi.....36
14.	Saloxiddinova Nigoraxon Inomjonovna. Zebo Mirzayeva she’rlarida poetik ramzlar.....38
15.	Matkarimova S.M., Ollabergenova R. Xiva xonligining ijtimoiy-iqtisodiy ahvoriga oid manbalar (Mustaqillik davri tadqiqotlari asosida).....40
16.	Matkarimova S.M., Ollabergenova R. Xiva xonligi musiqa san’atining mustaqillik davri tadqiqotlarida aks etishi.....43
17.	Sh.Y.Kurbanova Hofiz Xorazmiy devondagi asosiy va ikkinchi darajali obrazlar.....45
18.	Abdullayeva Gulasal Ahmedovna. Sintaktik tahlil o’tkazish usullari.....47
19.	Matchanova Barno Irkinovna. Milliy yuksalish g’oyasi targ’iboti mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari.....49
20.	Matchanova Barno Irkinovna. Milliy g’oya – milliy ong va madaniyat mahsuli sifatida.....54
21.	Umidjon Qo’ziyev, Ma’mura Nabijonova. Bolalar nutqining ayrim psixolingvistik xususiyatlari.....57
22.	Axmedova Gulnoza. Tarbiyalanuvchilarida badiiy-ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishda an’anaviy va zamonaviy texnologiyalarni qo’llash.....60
23.	Ixtiyor Ermatov, Iroda Kenjayeva. Til va adabiyotning mushtarakligi.....62

24.	Kamoliddin Mirzaaxmedov. Davlat boshqaruvi tizimida maʼmuriy islohotlarni takomillashtirish mexanizmlari.....	65
25.	Matmuratova Gulnara Babajanovna. Oʻyin va oʻquv faoliyatida bola diqqatini boshqarish uslublari.....	71
26.	Erjonova Sanobar Haitbayevna. Jahon adabiyotida milliy adabiyotimizning oʻrni.....	73
27.	Bobojonova Gulhayo Abdirim qizi. Parfiya va Oʻrta Osiyo davlatlari munosabatlari.....	76
28.	Roʻzmetova Gulnora Abdusharipovna, Yusupova Muyassar Kamilovna. Jinsiy yoʻl bilan yuqadigan kasalliklar.....	78
29.	Sabirova Dilfuza Madaminovna, Otajanova Kamolot Qurbannazarovna. Dizenteriyada hamshiralik parvarishi.....	80
30.	Rajabova Shoxista Raximbayevna, Matchanova Umida Qoziboyevna. Chala tugʻilgan chaqaloqlarni parvarishlash.....	82
31.	Roʻzmetova Gulnora Abdusharipovna, Nazarova Dildora Kamilovna. Amenoreya turlari, sabablari, davolash.....	84
32.	Матчанова Санобар, Жуманиёзов Фуркат. Конфликты между Россией и Турцией в Туркестане (вторая половина XIX – начало XX в.).....	86
33.	Жуманиёзов Фуркат, Рахматуллаева Дилноза. Сфера здравоохранения в русском Туркестане (политика Российской империи XIX века).....	89
34.	Shomurodov Tolibjon. Kurashchilarning tezkor-kuch sifatlarini rivojlantirish uslubiyati.....	93
35.	Sabirova Dilfuza Madaminovna va Xodjayeva Dilnoza Oktamboy qizi. Insultni aniqlash usullari.....	98